

SLOVENSKA ZEMLJA.

Opis slovenskih pokrajin
v prirodoznanskem, statističkem, kulturnem in
zgodovinskem obziru.

IV. del.
Vojvodina Kranjska.

Ljubljana 1901.
Izdala „Matica Slovenska“.
Natisnila J. Blasnikova tiskarna.

Vojvodina Kranjska.

Prirodoznanski, politični in kulturni opis.

(33 podob).

Spisal

Fr. Orožen,

profesor na c. kr. učiteljišču v Ljubljani.

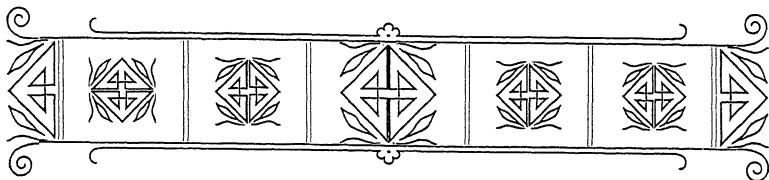

Ljubljana 1901.

Izdala „Matica Slovenska“.

Natisnila J. Blasnikova tiskarna.

Ä

Predgovor.

e besede slavnega psalmista je postavil na čelo sloveči propovednik Abraham a Sancta Clara svoji propovedi „Redliche Red' für die krainerische Nation“, ki jo je imel v avguštinski cerkvi na Dunaju dne 3. avgusta l. 1705. in v kateri je navdušeno opisal našo čudesno deželo. Začel je pa svojo propoved s temi besedami: „S Tvojim dovoljenjem, velececnjena vojvodina Kranjska, s Tvojim dovoljenjem bodem danes pripovedoval o Tvojih velikih čudesih in jih razglasil“. Pred njim sta pa že opevala kranjska prirodna čudesa sloveča italijanska pesnika Dante in Torquato Tasso.

In zares, prav slovensko zemljo je Stvarnikova roka obdarila toli bogato, da se ne čudimo pesnikom, ki tako navdušeno opevajo našo domovino. Med slovenskimi pokrajinami se pa ponaša zlasti Kranjsko z izredno krasnimi planinami, ki privabljajo v deželo mnogo tujcev iz daljnih krajev. Drugje zopet goli Kras

»... v spodnji svet
svoja čuda vabi zret'«. —

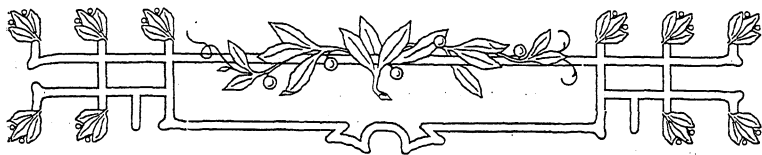
Izprva je bil pokojni tržaški profesor Viljem Urbas določen, da opiše Kranjsko. Začel je z vnemo in lju-

beznijo do svoje domovine, a vsled hude bolezni je moral započeto delo prekiniti. Umrli je l. 1900. v Gradcu in zapustil za približno dve tiskani poli rokopisa za to knjigo. Urbas je več let marljivo nabiral gradivo za kranjsko domoznanstvo. Časten spomin za naše domoznanstvo zaslužnemu učenjaku!

Uporabil sem v tej knjigi več važnih podatkov iz Urbasove ostaline, katero je Matica Slovenska dobila v svojo last. Nadalje sem uporabil pri opisovanju Kranjskega mnogo virov in kolikor mogoče najnovejše podatke, za katere iskreno zahvaljujem dotična slavna oblastva, ki so mi jih dala na razpolaganje. Prav srčno tudi zahvaljujem g. kolego prof. A. Paulina, ki mi je dal v uporabo rokopis o kranjskem rastlinstvu in živalstvu. Zahvaljujem tudi gg. fotografa Lergetporerja v Bledu in Šeberja v Postojini ter sl. Slov. plan. društvo za prepustitev več fotografij, oziroma klišejev, ki sem jih uporabil v tej knjigi. Pospesilo pa je ta opis tudi lastno opazovanje te čudesne dežele, ki sem jo prepotoval in spoznal malone po vseh nje delih.

V Ljubljani, meseca decembra 1901.

Prof. Fr. Orožen.

Uvod.

vojvodina Kranjska je oddaljena 4° od najzahodnejšega in malone 11° od najvzhodnejšega kraja ter za 3·5° od najjužnejše in nad 4° od najsevernejše točke Avstrijsko-ogrske države. Navzlic temu vendar ne leži sredi države, temuč jo loči vsled posebne razpredelbe avstrijskih dežel le kakih 15 *km* premočrtne daljave od Italije.

Čudne so tudi vodne razmere vojvodine Kranjske. Čeprav je južna kranjska meja tu Tržaškemu, tam Reškemu zalivu tako blizu, da n. pr. z Nanosa lahko občuduješ rodovitno Benečansko nižino, s Snežnika na Notranjskem pa moreš gledati na rudnike Balkanskega polotoka, vendar se večina kranjskih rek in potokov izliva v Savo, ki se izteka v Dunav in po njem v daljno Črno morje.

S severnozahodnim koncem je dežela stisnjena v kot, ki ga tvori na eni strani razvodje med Jadranskim in Črnim morjem, na drugi strani pogorje med Dravo in Savo; proti jugovzhodu pa se odpira nekoliko plininski svet, nekoliko nižava. Tako leži med klimatično precej neugodnim Koroškim in južno sadje rodečo Istro,